

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

КЊ. LXXVIII, СВ. 2

ISSN 0350-185X  
UDC 808

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS  
AND  
SASA SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE

# SOUTH SLAVIC PHILOLOGIST

Vol. LXXVIII, No. 2

## Editorial Board

*Dr Rajna Dragičević, Dr Victor Friedman, Dr Najda Ivanova,  
Dr Vladan Jovanović, Dr Aleksandar Loma, Dr Alina Maslova,  
Dr Sofija Miloradović, Dr Miroslav Nikolić, Dr Slobodan Pavlović,  
Dr Slobodan Remetić, Dr Jelica Stojanović,  
Dr Sreto Tanasić, Dr Zuzanna Topolińska, Dr Anatoly Turilov,  
Dr Jasna Vlajić-Popović*

## Editor-in-Chief

Rajna Dragičević

BELGRADE  
2022

ISSN 0350–185X  
UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ  
И  
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ  
књ. LXXVIII, св. 2

Уређивачки одбор

*др Јасна Влајић-Појовић, др Рајна Драгићевић, др Најда Иванова,  
др Владан Јовановић, др Александар Лома, др Алина Маслова,  
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,  
др Слободан Реметић, др Јелица Ситојановић,  
др Срејто Танасић, др Зузана Тојолињска, др Анајолиј Турилов,  
др Виктор Фридман*

Главни уредник  
Рајна Драгићевић

БЕОГРАД  
2022

Први број *Јужнословенског филолога* изашао је 1913. године, у Београду. Часопис су покренули Љубомир Стојановић и Александар Белић, чланови Српске краљевске академије. Први уредник *Јужнословенског филолога* био је Александар Белић. Од броја XVIII часопис издају Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ.

*Секретар Уређивачког одбора*

др Владан Јовановић

*Рецензенти*

др Милан Ајџановић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Миливој Алановић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Исидора Бјелаковић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Wayles Browne (Cornell University, USA), др Вера Васић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Јасна Влајић-Поповић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Дојчил Војводић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Ана Вујовић (Учитељски факултет, Београд), др Sanja Vulić (Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu), др Наташа Вуловић-Емонс (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Јасмина Грковић-Мејџор (САНУ, Београд), др Дара Дамљановић (Филозофски факултет, Београд), др Милорад Дешић (Филолошки факултет, Београд), др Наташа Драгин (Филозофски факултет, Нови Сад), др Рајна Драгићевић (Филолошки факултет, Београд), др Сања Ђуровић (Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац), др Душанка Звекић-Душановић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Andrea Zorka Kinda-Berlaković (Institut für Slawistik, Wien), др Ксенија Кончаревић (Филолошки факултет, Београд), др Часлав Копривица (Факултет политичких наука, Београд), др Веселинка Лаброска (Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопље), др Ивана Лазић-Коњик (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Александар Лома (САНУ, Београд), др Весна Ломпар (Филолошки факултет, Београд), др Александар Лукашанец (НАН, Минск), др Биљана Марић (Филолошки факултет, Београд), др Марјан Марковић (МАНУ, Скопље), др Александар Милановић (Филолошки факултет, Београд), др Софија Милорадовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Биљана Мишић-Илић (Филозофски факултет, Ниш), др Радивоје Младеновић (Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац), др Ђорђе Оташевић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Ваца Павковић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Слободан Павловић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Наталија Панић Церовски (Филолошки факултет, Београд), др Људмила Поповић (Филолошки факултет, Београд), др Слободан Реметић (АНУРС, Бања Лука), др Стана Ристић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Владислава Ружић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Биљана Сикимић (Балканолошки институт САНУ, Београд), др Далибор Соколовић (Филолошки факултет, Београд), др Jan Sokółowski (Uniwersytet Wrocławski), др Вања Станишић (Филолошки факултет, Београд), др Рада Стијовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Јелица Стојановић (Филозофски факултет, Никшић), др Срето Танасић (АНУРС, Бања Лука), др Станислава Тофоска (Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопље), др Анатолиј Аркадьевич Турилов (Институт славяноведения, Москва), др Ирена Цветковић-Теофиловић (Филозофски факултет, Ниш), др Јован Чудомировић (Филолошки факултет, Београд), др Гордана Штрбац (Филозофски факултет, Нови Сад)

Израду и штампање финансирао је

Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.  
Прихваћено на седници Одељења језика и књижевности САНУ 22. 11. 2022.

---

*Издају*

Српска академија наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд  
Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, Београд

*Коректура*

мр Дивна Продановић, др Милена Јакић Шимшић, др Јелена Јанковић, др Јована Јовановић,  
др Наташа Миланов, др Ана Миленковић, др Вања Миљковић, др Слободан Новокмет,  
др Сандра Савић, др Милица Стојановић, др Бојана Тодић-Санковић, др Драгана Цвијовић

*Коректура шексцова на руском*  
Стефан Милошевић

*Коректура шексцова на енглеском*  
др Татјана Ружин Ивановић

*Припрема за штампу*  
Давор Палчић (palcic@eunet.rs)

*Штампа*  
Планета принт  
Виноградски венац 9, Београд

Решењем Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије, број 413-00-724/2002-01 од 17. 7. 2002. године, ова публикација је ослобођена пореза на промет.

## САДРЖАЈ

Миро Вуксановић: Научник Предраг Пипер . . . . .	17
Људмила Поповић и Ксенија Кончаревић: Биографија академика Предрага Пипера . . . . .	21
Ана Голубовић: Библиографија академика Предрага Пипера . .	25

### Студије и расправе

Митра М. Релјић: Етика научника и професора Предрага Пипера . . . . .	69
Митра М. Релич: Этика ученого и профессора Предрага Пипера . . . . .	82
Mitra M. Reljić: The Ethics of the Scholar and Professor Predrag Piper . . . . .	83
Ксенија Ј. Кончаревић: Историјат српске лингвистичке русистике у опусу академика Предрага Пипера . . . . .	85
Ксения Е. Кончаревич: История сербской лингвистической русистики в трудах академика Предрага Пипера . . . . .	99
Ksenija J. Končarević: History of Serbian Linguistic Russian Studies in the Opus of Academician Predrag Piper . . . . .	100
Здравко М. Бабић: О типолошким истраживањима српског и других словенских језика академика Предрага Пипера . . . . .	101
Здравко М. Бабић: О типологических исследованиях сербского и других славянских языков академика Предрага Пипера . . . . .	113
Zdravko M. Babić: On Typological Investigations of Serbian and Other Slavic Languages by Academician Predrag Piper . . . . .	113
Александар М. Милановић: Предраг Пипер као тумач славеносрпске епохе . . . . .	115
Александар М. Миланович: Предраг Пипер как толкователь славяносербской эпохи . . . . .	129
Aleksandar M. Milanović: Predrag Piper as an Interpreter of the Slavonic Serbian Age . . . . .	130
Рајна М. Драгићевић, Милош В. Утвић: Лексиколошки допринос граматици границе Предрага Пипера .	131
Райна М. Драгичевич, Милош В. Утвич: Лексикологический вклад в грамматику границы Предраг Пипера . . . . .	145
Rajna M. Dragičević, Miloš V. Utvić: Lexicological Contribution to the Grammar of the Border of Predrag Piper . . . . .	146

\*\*\*

Јасмина М. Грковић-Мејџор: О пореклу оптативне употребе глаголског придева на <i>-л</i> . . . . .	147
Јасмина М. Гркович-Мейџор: О происхождении оптативного употребления причастия на <i>-л</i> . . . . .	157
Jasmina M. Grković-Major: On the Origin of the Optative Use of the Verbal Adjective in <i>-l</i> . . . . .	158
Марјан Д. Марковиќ, Зузана В. Тополињска: Формална и семантичка деривација на прасловенскиот корен <i>*met-(*mot-/*mōt-)</i> во македонскиот и полскиот јазик . . . . .	159
Марјан Д. Марковић и Зузана В. Тополињска: Формална и семантичка деривација у прасловенском корену <i>*met-(*mot-/*mōt-)</i> у македонском и полском језику . . . . .	172
Marjan D. Markovikj, Zuzana V. Topolinjska: Formal and Semantic Derivation of the Proto-Slavic Verbal Root <i>*met-(*mot-/*mōt-)</i> in the Macedonian and Polish Languages . . . . .	173
Виктор Д. Савић: О проблему формирања ћириличкога писма. Неколика прилога . . . . .	175
Виктор Д. Савич: О проблеме формирования кириллицы. Несколько заметок . . . . .	203
Viktor D. Savić: On the Issue of the Formation of the Cyrillic Alphabet: Some Observations . . . . .	204
Александар Б. Лома: Из старосрпске металуршке терминологије: <i>близница</i> . . . . .	207
Александар Б. Лома: Из древнесербской металлургической терминологии: <i>близница</i> . . . . .	219
Aleksandar B. Loma: On Old Serbian Metallurgical Terms: <i>bliznica</i> . . . . .	220
Слободан Ј. Павловић: Допунска псеудокоординација у старосрпском језику . . . . .	221
Слободан Ј. Павлович: Дополнительное псевдосочинение в древнесербском языке . . . . .	238
Slobodan J. Pavlović: Complement Pseudo-Coordination in Old Serbian . . . . .	239
Марта Ж. Бјелетић: Црквенословенски творбени елементи у српским народним говорима (суфикс <i>-ије</i> ) . . . . .	241
Марта Ж. Белетич: Церковнославянские словообразовательные элементы в сербских народных говорах (суфикс <i>-ије</i> ) . . . . .	252
Marta Ž. Bjeletić: Church Slavonic Word-Formation Elements in Serbian Vernaculars (the Suffix <i>-ije</i> ) . . . . .	253
Снежана М. Петровић: Две ране турске позајмљенице у словенским језицима – <i>јарак</i> и <i>јаруга</i> . . . . .	255
Снежана М. Петровић: Два ранних тюркских заимствований в славянских языках – <i>јарак</i> и <i>јаруга</i> . . . . .	268
Snežana M. Petrović: Two Early Turkic Loanwords in the Slavic Languages – <i>jarak</i> and <i>jaruga</i> . . . . .	268

Јелена М. Стошић: Дистрибуција просторних заменичких прилога у старој српској писмености . . . . .	269
Елена М. Стошич: Распространение пространственных местоимений в сербской письменности . . . . .	285
Jelena M. Stošić: Distribution of Spatial Demonstratives in Serbian Literacy . . . . .	286
Исидора Г. Бјелаковић: Језик рачунског дневника храма светих апостола Петра и Павла у Араду (1728–1752) – фонолошке особине . . . . .	287
Исидора Г. Бјелакович: Язык дневника учета храма святых апостолов Петра и Павла в Араде (1728–1752 гг.) – фонологические характеристики . . . . .	300
Isidora G. Bjelaković: The Language of the Accounting Ledger Journal of the Church of the Holy Apostles Peter and Paul in Arad (1728–1752) – Phonological Features . . . . .	301
Најда И. Иванова: Из историје српске филологије 19. века. <i>Славенска грамаџика сад њрви ред на српском језику изјасњена</i> (1827) Димитрија Тирола . . . . .	303
Најда И. Иванова: Из истории сербской филологии XIX века. <i>Славенска грамаџика сад њрви ред на српском језику изјасњена</i> (1827) Димитрија Тирола . . . . .	315
Najda I. Ivanova: On the History of the Nineteenth-Century Serbian Philology. <i>Славенска грамаџика сад њрви ред на српском језику изјасњена</i> (1827) by Dimitrije Tirol . . . . .	315
***	
Слободан Н. Реметић, Радојка Б. Цицмил-Реметић: О употреби предлога <i>за</i> у говору источнбосанских Ера . . . . .	317
Слободан Н. Реметић и Радојка Б. Цицмил-Реметић: К вопросу об употреблении предлога <i>за</i> в говоре восточнобоснийских Эров . . . . .	328
Slobodan N. Remetić, Radojka B. Cicmil-Remetić: On the Use of Preposition <i>za</i> in the Vernacular of Eras from Eastern Bosnia . . . . .	329
Софија Р. Милорадовић: Граматикализација и полифункционалност предлога <i>за</i> у призренско-тимочким и косовско-ресавским говорима . . . . .	331
Софија Р. Милорадович: Граматикализованост и полифункционалност предлога <i>за</i> в призренско-тимокском и косово-ресавском диалектах . . . . .	352
Sofija R. Miloradović: Grammaticalization and Polyfunctionality of the Preposition <i>ZA</i> in Prizren-Timok and Kosovo-Resava Vernaculars . . . . .	353
Веселинка Т. Лаброска, Станислав Р. Станковић: Негацијата во вратничкиот и во скопскоцрногорскиот говор – споредба со горноморавскиот говор . . . . .	355
Веселинка Т. Лаброска, Станислав Р. Станковић: Негација у вратничком и скопскоцрногорском говору – у поређењу с горњоморавским говором . . . . .	366
Veselinka T. Labroska, Stanislav R. Stanković: Negation in the Dialects of Vratnica and Skopska Crna Gora – a Comparison with the Dialect of Gornja Morava . . . . .	367

Радивоје М. Младеновић: Реченице са временском клаузом у говору Призренског Подгора . . . . .	369
Радивоје М. Младеновић: Предложения с временной клаузой в говоре Призренского Подгора . . . . .	381
Radivoje M. Mladenović: Sentences which Contain Temporal Clauses in the Vernacular of the Prizren Podgor . . . . .	382
Motoki Y. Nomachi: On a Particular Usage of the Locative and Accusative Cases in Burgenland Croatian . . . . .	383
Мотоки Ј. Номачи: О употреби локатива и акузатива без предлога у језику градишћанских Хрвата . . . . .	407
Мотоки Ј. Номачи: Об употреблении предложных и винительных падежей без предлогов в языке Хорватов в Градишке . . . . .	408
***	
Борис Ју. Норман: Именной субъект при глагольном сказуемом в 1-м лице множественного числа ( <i>Одни бабы живем</i> ) . . . . .	409
Борис Ј. Норман: Именски субјекат при глаголском предикату у првом лицу множине ( <i>Одни бабы живем</i> ) . . . . .	420
Boris Ju. Norman: Nominal Subject with a Verb Predicate in the 1 <sup>st</sup> Person Plural (Russian <i>Odni baby zhivem</i> ) . . . . .	421
Victor A. Friedman: <i>Neka</i> : How Macedonian Differs from Both Bulgarian and the Former Serbo-Croatian . . . . .	423
Виктор А. Фридман: <i>Нека</i> : како се македонски језик разликује и од бугарског, и од некадашњег српскохрватског . . . . .	427
Виктор А. Фридман: <i>Нека</i> : чем македонский язык отличается от болгарского и от бывшего сербохорватского . . . . .	428
Твртко Т. Прћић: И скраћенице и речи: акроними у српском језику . . . . .	429
Твртко Т. Прћич: И аббревиатуры, и слова: акронимы в сербском языке . . . . .	465
Tvrtko T. Prčić: Abbreviations and Words at the Same Time: Acronyms in Serbian . . . . .	466
Срето З. Танасић: Дијалoшкa цитација као вид туђег говора . . . . .	467
Срето З. Танасич: Диалогическая цитатность как вид чужой речи . . . . .	481
Sreto Z. Tanasić: Dialogic Citation as an Aspect of Other People's Speech . . . . .	481
Мирослав Б. Николић: Лексема <i>пар</i> као квантификатор у српском језику . . . . .	483
Мирослав Б. Николич: Лексема <i>ПАР</i> как квантификатор в сербском языке . . . . .	495
Miroslav B. Nikolić: Lexeme <i>PAR</i> as a Quantifier in the Serbian Language . . . . .	496



Душка Б. Кликовац: О речничкој обради заменичких речи (на примеру показних заменица <i>оволики, њолики</i> и <i>онолики</i> ) . . .	497
Душка Б. Кликовац: Об отражении в словаре местоименных слов (на примере указательных местоимений <i>оволики, толики, онолики</i> ) . . . . .	515
Duška B. Klikovac: On the Lexicographic Treatment of Pronominal Words (Exemplified by Serbian Demonstrative Pronouns <i>ovoliki, toliki</i> and <i>onoliki</i> ) . . . . .	516
Станислава-Саша Тофоска: Префиксните зборообразувачки модели на глаголите на движење во македонскиот јазик . . . . .	517
Станислава-Саша Тофоска: Префиксални творбени модели основних глагола кретања у македонском језику . . . . .	529
Stanislava-Stasha Tofoska: Derivational Models with Prefixes in Macedonian Verbs of Motion . . . . .	529
Људмила В. Поповић: Доминантне и рецесивне варијанте језика у светлу Европске повеље о регионалним или мањинским језицима . . . . .	531
Људмила В. Поповић: Доминантны и рецесивны варианты языка в свете европейской хартии о региональных языках или языках меньшинств . . . . .	554
Ljudmila V. Popović: Dominant and Recessive Variants of Language in the Light of the European Charter for Regional or Minority Languages . . . . .	555
Владислава Ж. Ружић: О финалним реченицама у српском језику . . . . .	557
Владислава Ж. Ружић: О придаточных предложениях цели в сербском языке . . . . .	574
Vladislava Ž. Ružić: About Intentional Sentences in the Serbian Language . . . . .	575
Ивана Н. Антонић: Један вид кондензовања временске клаузе у српском језику . . . . .	577
Ивана Н. Антонић: Один тип конденсации временной придаточной в сербском языке . . . . .	593
Ivana N. Antonić: One Type of Condensation of the Temporal Clause in the Serbian Language . . . . .	595
Миливој Б. Алановић: Аналитички каузативи: структурна и значењска обележја предикатског израза . . . . .	597
Миливој Б. Алановић: Аналитические каузативы: структурные и семантические характеристики предикативного выражения . . . . .	624
Milivoj B. Alanović: Analytical Causatives: Structural and Semantic Characteristics of the Predicate Construction . . . . .	624

Снежана У. Гудурић: Мали прилог контрастивној синтакси просте реченице индоевропских језика. Основне реченичне структуре у српском и француском језику . . . . .	625
Снежана У. Гудурић: К вопросу о сравнительном синтаксисе простого предложения в индоевропейских языках. Основные синтаксические конструкции в сербском и французском языках . . . . .	644
Snežana U. Gudurić: Petite contribution à la syntaxe contrastive de la phrase simple en langues indoeuropéennes. Les structures syntaxiques fondamentales en serbe et en français . . . . .	645
Билјана Ж. Марич: Маркери унутрашњег говора у руском и српском језику . . . . .	647
Билјана Ж. Марич: Маркеры внутренней речи в русском и сербском языках . . . . .	658
Biljana Ž. Marić: Inner Speech Markers in Russian and Serbian . . . . .	658
Драгана М. Керкез: О везнику <i>a</i> у савременом руском језику у поређењу са српским . . . . .	659
Драгана М. Керкез: О союзе <i>a</i> в современном русском языке в сравнении с сербским . . . . .	673
Dragana M. Kerkez: Russian Conjunction <i>a</i> in Comparison with Serbian . . . . .	674
Стана С. Ристић: Концепт домовина/отаџбина у контексту асоцијативне граматике . . . . .	675
Стана С. Ристић: Концепт родина/отечество в контексте ассоциативной грамматики . . . . .	694
Stana S. Ristić: The Concept of HOMELAND/FATHERLAND in the Context of Associative Grammar . . . . .	695
Неђо Г. Јошић: Поглед на српску ауторску лексикографију . . . . .	697
Неђо Г. Јошић: Взгляд на сербскую авторскую лексикографию . . . . .	709
Neđo G. Jošić: A View of Serbian Authored Lexicography . . . . .	710
Марија Ј. Стефановић: Ка опису концепта <i>вредносӣ</i> у српском језику . . . . .	711
Марија Ј. Стефановић: К описанию концепта <i>ценность</i> в сербском языке . . . . .	729
Marija J. Stefanović: Towards the Description of the Concept of <i>Value</i> in the Serbian Language . . . . .	730
Владан З. Јовановић: Именица <i>в(и)јенац</i> у изразима с хришћанском компонентом значења у српском језику (из угла српског лексикографског описа) . . . . .	731
Владан З. Јовановић: Существительное <i>в(и)јенец</i> в выражениях с христианским компонентом значения в сербском языке (с точки зрения сербского лексикографического описания) . . . . .	745
Vladan Z. Jovanović: Noun <i>в(и)јенац</i> in Phrases with Christian Meaning Component in the Serbian Language (from the Viewpoint of Lexicographic Description) . . . . .	746

Марина М. Николић: Лексика са семантичком компонентом простора и времена у српском јавном дискурсу током пандемије ковида	747
Марина М. Николич: Лексика со значением времени и пространства в сербском публичном дискурсе во время пандемии ковида	768
Marina M. Nikolić: Spatial and Temporal Vocabulary in Serbian Public Discourse During the COVID Pandemic	769

## Хроника

Излагања на представљању књиге: Предраг Пипер, Иван Клајн, Рајна Драгићевић, <i>Нормативна граматика</i> , четврто издање, Нови Сад: Матица српска, 2022, Матица српска, 25. V 2022.	
Градуелност нормативних решења (Јасмина Грковић-Мејџор)	771
Другачија граматичка решења у <i>Нормативној граматици</i> (Весна Ломпар)	776
Четврто издање <i>Нормативне граматице</i> (Рајна Драгићевић)	780

## Прикази и критика

Olga Kielak. <i>Zwierzęta domowe w języku i kulturze. Studium etnolingwistyczne</i> . Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2020, 316 str. (Ана Самарцић)	785
Дорота Пазио-Влазловская. <i>Церковь в кругу ценностей: семья, традиция, патриотизм (по материалам интернет-портала «Российской газеты»)</i> . Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, 2021, 246 стр. (Ивана Лазић Коњик)	795
<i>Словарь русского языка коронавирусной эпохи</i> . М. Н. Приемышева (отв. ред.), Ю.С. Ридецкая / Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований РАН, 2021. – 550 с. <i>Русский язык коронавирусной эпохи</i> . Коллективная монография / Ин-т лингв. исслед. РАН; М. Н. Приемышева (отв. ред.), Ю. С. Ридецкая. — СПб.: Ин-т лингв. исслед. РАН, 2021. – 610 с. (Драгана Керкез)	802
Миљивој Алановић. <i>Зайиси из српске синтаксе: узајамне везе форме и значења</i> . Нови Сад: Универзитет у Новом Саду – Филозофски факултет, 2020, стр. 350. (Наташа Киш)	813

- Милош Ковачевић. *Српски стилстичари*. Београд: Српска књижевна задруга, Едиција „Књижевна мисао“, 2021, 332 стр. (Милка Николић) ..... 820
- Светлана Слијепчевић Бјеливук. *Рекламно-пропагандни жанр у српском политичком дискурсу*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2021, 248 стр. (Марина М. Николић) ..... 834

### Регистри

- Регистар кључних речи LXXVIII књиге  
*Јужнословенског филолога*, св. 2 ..... 839
- Регистар имена LXXVIII књиге  
*Јужнословенског филолога*, св. 2 ..... 843

*Ову књигу „Јужнословенског филолога“ посвећују почившем академику Предрагу Пићеру његови пријатељи, колеге и ученици са захвалношћу и поштовањем.*





*Gregory T. King*

## ДРУГАЧИЈА ГРАМАТИЧКА РЕШЕЊА У НОРМАТИВНОЈ ГРАМАТИЦИ

Као што је често наглашавано (а било је прилике, јер је реч о четвртом издању), ова граматика је једина која у свом наслову има придев „нормативна“, који не треба разумети само као „имагинарни скуп језичких прописа“, јер она у обзир узима и реалну језичку ситуацију. Такође, више пута је наглашено, а и то ћемо овом приликом поновити, да текст сваке граматике овога типа треба повремено дорађивати, па је извесно да се и *Нормативна граматика српског језика* допуњава у новим издањима.

И тако, после ијекавског издања нормативне граматике, а потом и допуна неких поглавља у њој, односно дописивања делова за које је сматрано да су недостајали, можемо с правом рећи да се овом граматицом тежи целовитом приступу српског језика.

Да бисмо, за ову прилику, кратко поменули неколико важних својстава овог приручника, осврнућемо се најпре на нека другачија решења у односу на постојеће граматике и уобичајену граматичку праксу, затим на однос према норми, а потом и на новине у садржају у односу на претходна издања.

О многим језичким питањима у овој граматици се говори другачије или детаљније него што је устаљено у нашој граматичкој пракси, а за ову прилику издвојићемо неколико одељака који су, по нашем мишљењу, обрађени боље него у другим приручницима. Стога се морамо осврнути и на оне делове који нису мењани у односу на прво издање. На пример, детаљније се говори о категорији аниматности. Наглашене су неке чињенице типа „у српском језику се категорија аниматности никада не испољава у множини“ или „облик именице која може имати и аниматно значење (живо или као живо) и инаниматно значење (неживо или као неживо) зависи и од тога у којем је значењу именица употребљена, уп. *Није ухватио рака*, али *Нема рак*“. Такође, помињу се и организми микроскопских величина и наглашава се да се у вези са њима користи инаниматни облик (*изоловао бацил*, *уништио микроб* и сл.). Или, на



пример, говори се о три типа деклинације – што је такође неуобичајено у српским граматицима. Уместо термина „бројне именице на *-ица*“ (који је уобичајен у школској и универзитетској пракси) овде се користи термин „мушколични бројеви“ и наводи се да су у питању „именички бројеви“ (што сматрамо много пригоднијим термином од термина „бројне именице“). Такође, за разлику од осталих граматика, где о разломцима обично нема речи, овде се, у оквиру бројева као врсте речи, наводе и разломачки именички бројеви итд. Оваквих примера има још много.

Однос према досадашњој норми је различит: негде се она не доводи у питање, а на неким местима је приступ другачији. На пример, каже се да „глагол *засукајти* има у императиву облике *засучи, засуцијте*“. Иако је језичка пракса на страни облика *засуцимо, засуцијте*, аутори препоручују само први облик. Негде се допуштају двоструки облици. На пример, аутори у вези са употребом прилога наводе да је исправно рећи *Куда идеш?*, а реченице типа *Где идеш?* сматрају да би требало избегавати у добром књижевном језику, мада, наглашавају, данас се ни оне не могу сматрати сасвим неприхватљивим, поготову у разговорном стилу. Негде се пак саветује да се од норме одступи. На пример, уважава се чињеница да се „придевски облик одређеног вида неких придева употребљава у случајевима где би требало употребити облик неодређеног вида. Неки такви случајеви се због своје изразите распрострањености морају сматрати допустивим: *Брод је довољно велики* и сл.“.

Ново у односу на претходна издања (изузев дорађивања постојећих одељака) јесте теоријски увод о творби речи као и одељак „Грађење нових речи у српском језику“ (ауторке Рајне Драгићевић). Ауторка с правом каже да „творбени механизми и творбена средства за настајање неологија заслужују обраду у граматицима, јер су многе творбене тенденције у блиској вези са граматичким и указују на путеве промене структуре језичког система као целине“. С тим у вези нарочито бисмо могли издвојити одељак о тзв. потенцијалним речима (где се као репрезентативан пример узима твореница *бубњалица* Милосава Тешића, насупрот оказионализма – где се као репрезентативан пример наводи твореница *осијалац*, у значењу *сунце*, Ђорђа Марковића Кодера). Наглашавање чињенице да потенцијалне речи настају „активирањем најпродуктивнијих творбених модела и творбених средстава у једном језику“ оставља простор и за нормативно одређење према некој новонасталој речи, односно избору између евентуалне појаве двеју речи за исти појам. Стога овом одељку и јесте место у овом типу граматице. Такође, ауторка скреће пажњу и на „снажан продор речи, творбених форманата и творбених модела из енглеског језика, о којима је, у светлу глобализације, важно говорити и у приручницима овога типа. У оквиру речи с непроменљивим детерминатором наводи се доста примера из дневних новина с препо-

зитивним компонентама *аудио-*, *ауџо-*, *авио-*, *видео-* *мега-*, *мини-*, а у вези са њиховим писањем не одступа се од решења датих у правопису. Тамо где нема препоруке у правопису, као што је случај са префиксоидом *нано-* (*нанотехнологија*, *наносекунда*, *наночестица* и сл.), наводи се да је писање у штампани готово редовно спојено (што представља и имплицитну препоруку). На крају поглавља о грађењу нових речи у српском језику скреће се пажња на значај паронимије у језичкој култури, јер „због своје формалне и семантичке сличности, пароними изазивају бројне проблеме у употреби“. С тим у вези наводе се данас актуелни примери типа: *ејидемијски*, *ејидемиолошки*, *јсихички*, *јсихолошки*, *информатички*, *информациони*, *извештач*, *известилац* и сл.

И да закључимо једним кратким освртом на могућности употребе *Нормативне граматике српског језика* из различитих углова.

Без обзира на релативну неуједначеност поглавља посвећених различитим језичким дисциплинама, морамо нагласити да ова граматика нуди велико богатство материјала, како у издвајању и осветљавању одређених језичких питања, тако и у примерима којима их аутори илуструју. Стога је и њена употребљивост разуђена: корисна је не само студентима србистике већ и наставницима који предају српски језик као матерњи (као што је говорио професор Пипер, ова граматика није уџбеник за основце, али би њихови професори требало да је користе, односно да се воде правилима наведеним у њој); затим, корисна је и онима који предају српски као страни језик, али и страним студентима који уче српски језик на вишем нивоу; корисна је, свакако, и преводиоцима, али, у крајњем случају, и свима онима које интересују језичка питања. Илустроваћемо то неколиким примерима. За наставнике српског као страног, на пример, корисно је то што се у оквиру поглавља о заменицама наводи и узајамно-повратни заменички израз *један другог*, и то тако што се даје и комплетна парадигма овог израза, која страним студентима често представља проблем, а неретко и професорима који треба да им овај проблем приближе. Затим, за разлику од неких других граматика, овде постоји и поглавље о неправилним глаголима у српском језику, што је такође важно странцима итд.

На самом крају поменућемо и то да је 2020. Студентски културни центар у Београду месец март посветио језичким трибинама под насловом „Српски језик и друштвене мреже“. Ове трибине смо, заједно са студентима српског језика и српске књижевности, осмислиле професорка Рајна Драгићевић и ја. Циљ нам је био да укажемо на то да постоје многа језичка питања о којима се расправља на друштвеним мрежама. Затим, циљ нам је био и то да укажемо на начин на који се о овим питањима расправља, јер понекад расправа прелази у свађу, непримерену поводу. Требало је, дакле, студентима дати јасна упутства о томе где да траже

решење за језичке недоумице о којима се расправљало на друштвеним мрежама. Тада смо им препоручиле да решења за разне типове недоумица траже у трима приручницима истог издавача – Матице српске: у *Правовису српскога језика*, у *Речнику српскога језика* и *Нормативној граматици српскога језика*. И то је било довољно за све одговоре за којима су трагали.

Можда је ово и најречитији аргумент за важност граматике о којој је овде реч.

*Весна Ломпар\**

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Катедра за српски језик са јужнословенским језицима

---

\* lomparvesna@gmail.com